

Sundheds- og Ældreministeriet

TALEPAPIR

Det talte ord gælder

28. januar 2016 kl. 16.00-17-30, Christiansborg 1-133

Tale til samråd om magtanvendelse overfor demente borgere

Tak til Sundheds- og Ældreudvalget og § 71-tilsynet for samrådsspørgsmålene. Jeg vil lægge ud med at besvare samrådsspørgsmål Q.

Som social- og indenrigsministeren indledningsvist fortalte, er Ankestyrelsens undersøgelse om ”Kommuneres håndtering af magtanvendelsesreglerne overfor borgere med demens”, afgrænset til demente borgere.

Mennesker med demens er en af de mest sårbare grupper i vores samfund.

Det er mennesker, der ikke kan sætte ord på det, som de gerne vil, eller kan fortælle hvor de har ondt, og som derfor – uden ond vilje – kan komme til at opføre sig aggressivt.

Eller som forlader plejecentret midt om natten, fordi de ikke ved, hvor de er og gerne vil "hjem".

Det stiller uden tvivl store krav til de medarbejdere, der arbejder med plejen af demente.

Jeg tror faktisk, at de sager, der refereres til i Ankestyrelsens undersøgelse, giver et godt indblik i, hvad det er for nogle svære situationer, medarbejderne skal håndtere i det daglige.

- Det er borgeren, der har spist en julestjerne med jord og ikke selv kan spytte ud.
- Og det er borgeren, der er vred, og tager fat i en anden beboer og slår ud efter en medarbejder.

Brug af magt skal altid ske som den absolut sidste udvej. Når alle andre tiltag er udtømte, og der er fare for, at den demente gør skade på sig selv eller andre.

Det fremgår klart af lovgivningen. Og det er ikke uden grund.

- Det handler nemlig om borgernes ret til at bestemme over eget liv. Deres personlige frihed.

Min holdning er derfor klar. Brug af magt skal reduceres til det absolut nødvendige.

Jeg er dog også opmærksom på, at anvendelse af magt kan være nødvendig i nogle situationer.

- Det gælder for eksempel, hvis en borger ikke vil have børstet tænder, og det har stået på i flere dage.
- I den situation må plejemedarbejderne afveje borgerens selvbestemmelse i forhold til borgerens sundhed, herunder den mulige risiko for følgesygdomme.

Det leder mig videre til besvarelse af samrådsspørgsmål R, hvor jeg skal svare på, hvilke overvejelser Ankestyrelsens rapport giver mig anledning til.

Som det også fremgår af besvarelsen af SUU alm. del spørgsmål 135, har jeg i rapporten især hæftet mig ved, at flere kommuner peger på, at plejepersonalet har vanskeligt ved at vurdere, hvor grænsen går mellem omsorg og magtanvendelse.

- Derudover har jeg hæftet mig ved, at medarbejderne har efterspurgt mere viden om brug af magtanvendelse.

Jeg finder det derfor bekymrende, at den kommunale myndighed i langt størstedelen af de sager, som Ankestyrelsen har gennemgået, ikke har anvist alternativer til magtanvendelse.

- Ankestyrelsen vurderer eksempelvis, at kommunerne i 31 ud af 54 sager kunne have peget på pædagogiske tiltag som alternativ til magtanvendelse.

Det er kommunen – altså den kommunale forvaltning eller myndighed – der har det overordnede ansvar for anvendelsen af magt over for borgerene.

- Deri ligger også en pligt til at vejlede medarbejderne om reglerne for magtanvendelse.
- Ankestyrelsens rapport får mig til at tvivle på, om kommunerne løfter den her opgave godt nok.

Som medarbejder i plejen balancerer man hele tiden med - på den ene side at varetage sin omsorgspligt - og på den anden side at respektere borgerens ret til selvbestemmelse.

Derfor er det da heller ikke overraskende, at Ankestyrelsen vurderer, at det er af stor betydning, at myndigheden anviser konkrete alternativer til magtanvendelse samt sikrer en løbende vejledning om reglerne.

Hvis en medarbejder én gang har søgt om tilladelse til anvendelse af magt – eller indberettet anvendelse af magt – uden at få at vide, at der faktisk er alternativer, er der jo ikke noget at sige til, at medarbejderen i en lignende situation vil tro, at det er den rette fremgangsmåde.

Jeg har også hæftet mig ved, at der er kommuner, der i rapporten giver udtryk for, at det ikke er alle indgreb, der bliver registreret og indberettet.

Det er meget problematisk af flere grunde.

- Dels vil indgrebet muligvis gentage sig, idet ingen har mulighed for at gribe ind, når magtanvendelsen foregår i det skjulte.

- Dels vil myndigheden og kommunalbestyrelsen ikke have et reelt overblik over omfanget af magtanvendelse, og vil derfor ikke kunne iværksætte relevante tiltag til at forebygge magtanvendelse.

Det tyder på, at der skal ændres i kulturen omkring magtanvendelse – og at medarbejderne i plejen skal have viden om, hvorfor det er afgørende, at de indberetter anvendelse af magt. Også selvom de mener, at indberetningen kan være en tidsrøver.

Medarbejderne skal omvendt møde en åben dør og ikke være nervøse ved, at de for eksempel stikker ud i statistikken, når de indberetter magtanvendelse.

Det kan kun lade sig gøre, hvis der er en åben kultur omkring magtanvendelse, og der er mulighed for at tale åbent omkring de vanskelige situationer, man har stået i.

Jeg finder derfor initiativerne fra social- og indenrigsministeren, om dels at revidere magtanvendelsesvejledningen og dels at ændre indberetningskemaerne og i den sammenhæng inddrage praktikerne, meget vigtige.

- Også fordi dette arbejde vil bidrage til at sætte fokus på emnet i kommunerne.

Jeg har også bidt mærke i, at 82 ud af 83 kommuner i Ankestyrelsens undersøgelse oplyser, at de har en eller flere demenskoordinatorer.

- Og at demenskoordinatorerne i stort set alle kommunerne, står for rådgivning og uddannelse i forhold til magtanvendelse.

Det tyder på, at kommunerne prioriterer at have medarbejdere ansat, der har særlig viden om demens.

- Herunder også viden om hvordan man håndterer de svære situationer i plejen af demente.

En kommune påpeger også helt konkret, at plejemedarbejderne ikke længere oplever udfordringer i forhold til at indberette magtanvendelse, efter, at demenskoordinatoren har gennemført undervisning i hjemmeplejen og på plejecentrene.

Der ligger derfor en vigtig opgave for kommunerne fremover i forhold til at få demenskoordinatorernes viden og kompetencer mere i spil, så medarbejderne i plejen, samt de lokale ledere, har en aktiv sparringspartner.

Faktisk vil jeg sige, at når man ser på resultaterne og anbefalingerne i Ankestyrelsens undersøgelse som helhed, så burde den være en løftestang for kommunerne til gennemgå deres praksis omkring magtanvendelse.

- For eksempel til at gennemgå deres retningslinjer. Og til at få lavet noget undervisning på plejecentrene og i hjemmeplejegrupperne.
- Det vil sige: At få sat noget fokus på det her område og klæde medarbejderne på til at håndtere de opgaver, som de dagligt står overfor.

I samrådsspørgsmål T bliver jeg spurgt til, hvad *jeg* vil gøre for at sikre, at ældre og demente oplever respekt og værdighed og ikke udsættes for unødigt magtanvendelse.

Jeg tror ikke, at det er nogen hemmelighed, at regeringen prioriterer ældreområdet meget højt. Herunder også demensområdet.

Partierne bag finanslovsaftalen var helt konkret enige om at styrke kommunernes arbejde med en mere værdig ældrepleje ved at indføre værdighedspolitikker i kommunerne og samtidigt årligt tilføre 1 milliard kroner ekstra til en værdig ældrepleje.

Værdighedsinitiativet skal styrke kommunernes arbejde med en værdig ældrepleje og understøtte, at arbejdet i ældreplejen har fokus på værdighed.

Regeringen har også, sammen med satspuljepartierne, afsat 470 mio. kr. over fire år til en national handlingsplan for demens 2025.

Det har vi, fordi vi som regering er klar til at påtage os en del af ansvaret for at styrke demensindsatsen i Danmark.

Handlingsplanen udarbejdes i en bred og inddragende proces med de relevante aktører på området.

Jeg er derfor i gang med at indhente inspiration til handlingsplanen - både i Danmark og i udlandet.

- Og jeg har særligt fokus på at spørge dem, det hele handler om – nemlig de demente selv og deres pårørende – hvad der er vigtigt for dem.

Disse inputs skal, sammen med et fagligt oplæg udarbejdet af Sundhedsstyrelsen, danne afsæt for den endelige nationale handlingsplan for demens 2020.

Regeringen forventer at præsentere demenshandlingsplanen i efteråret 2016.

Endelig har vi, sammen med satspuljepartierne, afsat 50 mio. kr. til at gøre eksisterende plejeboliger mere demensvenlige.

Vi ved nemlig, at plejeboligers fysiske indretning kan have stor betydning for de demente. Mindre ændringer, som farver og belysning, kan være med til at skabe mere tryghed, fordi de demente borgere simpelthen har lettere ved at finde rundt.

Derfor synes jeg faktisk, at vi som regering allerede har taget en række ambitiøse tiltag, som kan være med til at skabe mere værdighed og tryghed i plejen.

Jeg vil dog også gerne understrege, at vi ikke kan løse det hele fra Christiansborg. Også selvom vi gerne ville.

Det handler først og fremmest om, at man i kommunerne får set på området.

Det er jo, når alt kommer til alt, i mødet med medarbejderne i plejen, at borgeren skal mødes og behandles med værdighed og respekt.

- Og respekt for borgeren handler blandt andet om, at man kender borgeren og borgerens livshistorie.

- At man har spurgt indtil til den ældre – eller de pårørende – hvem borgeren er, og hvad borgeren kan lide.

- For på den måde at skabe tryghed og et godt udgangspunkt for, hvordan man som medarbejder, skal gå til borgeren.

- Og hvordan man i en kritisk situation kan aflede borgeren og dermed forebygge brug af magt.

Jeg læste forleden, at Mariagerfjord Kommune har igangsat et nyt initiativ med titlen ”Der er noget, du skal vide om mig”.

- Som jeg har forstået det, går det konkret ud på, at borgeren skal udfylde et lille spørgeskema, når de flytter ind på et af kommunens plejecentre, som skal tegne et portræt af borgeren.
- Formålet er at ruste medarbejderne, så de så vidt muligt kan imødekomme borgernes ønsker og præferencer i hverdagen.

Det virker måske som en lille ting. Men i forhold til at tænke værdighed, respekt og forebyggelse af magtanvendelse, er det altså nødvendigt at gøre en indsats for at lære mennesket bag demenssygdommen at kende.

Tak for ordet.